

1551, Buren

4 De watergentiaan

‘Ik heb hem al eens ontmoet, weet je.’

Kaatje keek verbaasd op naar Anna, die met een dromerige glimlach naar het glinsterende water zat te staren. In haar handen hield ze de streng van bloemetjes die ze net samen hadden zitten vlechten, met madeliefjes uit het gras rond het kasteel.

‘Echt waar?’ vroeg Kaatje, maar Anna bleef stil. Alsof haar lijf er nog wel was, maar de rest van haar niet meer. Met een dramatische zucht liet Kaatje zich opzij vallen met haar hoofd op Anna’s fluwelen schouder.

‘O, schone vrouwe,’ riep ze uit. ‘Vertel me over je prins!’

Anna schrok op, en lachend duwde ze Kaatje van zich af.

‘Al goed, molenaarsdochter! Mond dicht en luister.’

Anna maakte de uiteindes van de madeliefjes aan elkaar vast en legde de bloemenketting als een kroon op haar hoofd. Ze keek erbij alsof ze nu al een prinses van Oranje was.

‘Mijn toekomstige man,’ zei ze met deftige stem, ‘is vijftien jaar jong, net als ik, zijn toekomstige vrouwe! Hij is gezond van lijf en leden, sterk van geest en onverschrokken op het slagveld! Hij jaagt met valk en

kruisboog, en zijn prooi ontsnapt hem nooit. Zijn ogen glanzen als geboend eikenhout, zijn haar is zacht als... als... Stop! Kaatje!

Kaatje proestte het uit, en liet zich achterover in het zachte gras vallen. Ze kon niet meer ophouden met lachen. Haar buik deed er pijn van.

‘Kaatje!’ riep Anna. ‘Dit is niet leuk!’

Anna probeerde boos te klinken, maar zij moest net zo goed haar best doen om haar lachen in te houden, dat kon Kaatje horen. Ze veegde de tranen uit haar ogen en kwam weer overeind.

‘Het spijt me,’ zei ze nog een beetje nahikend. ‘Wanneer heb je Willem dan gezien?’

‘Vorig jaar in Den Bosch,’ antwoordde Anna, met een laatste boze blik richting Kaatje. ‘Hij kwam naar moeder en mij toe, van top tot teen in donkerrood fluweel. Hij was heel beleefd tegen moeder, hij lachte naar me en maakte grapjes. Hij had een fijne stem, en ik vond hem knap.’

Anna dacht even na.

‘Ja, beslist. Hij is knap. En daarna heeft papa hem ook weer ontmoet op de terugreis van Augsburg naar Brussel, na de veldslag bij Mühlberg. Zodra vader thuiskwam, riep hij dat hij

mijn toekomstige man had gevonden. Hij bleef maar over hem praten. Het leek wel of hij met Willem wilde trouwen!’

‘Maar...?’

Anna’s stem paste niet helemaal bij haar woorden, al snapte Kaatje niet zo goed waarom. Ze ging trouwen met een rijke, knappe prins, niet eens een of andere oude man van dertig, maar gewoon net zo oud als zij. Het leek wel een ridderverhaal!

‘Als we getrouwd zijn, mag ik vast niet hier blijven,’ antwoordde Anna zachtjes. ‘Dan moet ik met hem mee, naar Brussel, of Breda. En dat wil ik helemaal niet! Dit kasteel is mijn thuis, Buren is mijn stad. En jij bent mijn geheime vriendin! Wat moet ik zonder mijn geheime vriendin?’

Kaatje wist niet wat ze moest zeggen. Zo had ze er nog helemaal niet over nagedacht. En Anna had gelijk, ze wáren geheime vriendinnen. Want een adellijke dame en een molenaarsdochter, dat hoorde helemaal niet. Maar vanaf het moment dat ze elkaar voor het eerst hadden gezien, jaren geleden toen Kaatje als klein meisje met haar vader mee mocht naar het kasteel

om het meel af te leveren, hadden ze geweten dat ze bij elkaar hoorden. Ze waren per ongeluk tegen elkaar op gebotst op de binnenplaats, en in plaats van boos te worden, waren ze in lachen uitgebarsten en hadden ze elkaars hand niet meer losgelaten. Tot Anna's gouvernante hen briesend van boosheid uit elkaar haalde natuurlijk. Maar Kaatjes vader was niet zoals de gouvernante. Hij nam zijn dochter steeds vaker mee op de kar, en liet haar dan wegsluipen terwijl hij onderhandelde over de prijs van het meel.

‘Dat meisje mag dan wel rijk zijn,’ zei hij altijd, ‘maar ze heeft vriendinnen nodig, net als jij. Als jullie geen onbehoorlijke dingen uitspreken, vind ik het goed, en zal ik tegen niemand iets zeggen.’

Ze deden niets onbehoorlijks, dus had hij nooit iets tegen iemand gezegd. Er waren vast wel mensen op het kasteel die wisten wat er gebeurde, sommige bedienden misschien, en de tuinman, maar ook zij zeiden niets. Waarschijnlijk vonden ze het allemaal wel grappig.

Anna staarde uit over het rimpelloze, spiegelende water en zuchtte. ‘De watergentianen zijn weer zó mooi dit jaar.’

Het was waar. De gracht was bezaaid met ronde, drijvende bladeren waartussen ontelbare gele bloemen boven het wateroppervlak uit staken, glanzend als gouden munten. Het was Kaatjes lievelingsbloem. Die van Anna ook.

‘En volgend jaar zullen ze weer net zo mooi zijn,’ zei Kaatje. ‘En het jaar daarna, en het jaar daarna, en ieder jaar zul je ze zien. Ben je soms niet de dochter van de graaf? Word je soms geen prinses, die zelf mag weten waar ze gaat en staat? Iedere zomer ben je gewoon hier. En dan ben ik er ook.’

Anna keek niet naar Kaatje, maar bleef naar de bloemen op het water staren. Ze snoof luidruchtig. Was ze aan het huilen? Kaatje wilde haar troosten, maar ze wist niet hoe. Dus legde ze zachtjes haar hoofd op Anna's schouder zonder iets te zeggen. Anna wreef over haar neus.

‘Op mijn bruiloft wil ik een jurk van watergentianen. Déze watergentianen. Geel staat me goed.’

Een groene kikker klom op een gentianenblad. De bijen zoemden. Het was de laatste keer dat Kaatje Anna gesproken had.

Tot vandaag dan. Het was echt vandaag. Kaatje zou Anna weer zien! Zou ze haar nog herkennen? Zou ze haar omhelzen, haar in haar oor fluisteren dat ze haar ontzettend gemist had en ze elke dag aan haar had gedacht, net zoals Kaatje elke dag aan Anna had gedacht?

‘Kaat, ben je er nog?’ riep haar vader van beneden.

Ze schrok wakker uit haar gedachten, en haar vader lachte.

‘Of blijf je liever de rest van de dag daar staan? Kan hoor! Heb je wel mooi uitzicht. Het is alleen een beetje ver weg.’

‘Ja ja, ik kom al. Bijna klaar.’

Op weg naar beneden controleerde Kaatje of het zeil goed tussen de latten vastzat, en sprong toen vanaf de laatste lat van de wiek op de grond. Met haar handen in haar zij keek ze omhoog naar haar werk. Gisteren was ze er de hele dag mee bezig geweest. Ze had de zeilen van de wieken strak opgerold en ze daarna in mooie, golvende lijnen door de latten gestoken. Ze had de vlaggetjes van de zolder gehaald, het meelstof ervanaf geklopt en ze van wiek naar wiek gespannen, en toen de molen in de feeststand

gezet. Allemaal ter ere van de bruiloft van vandaag. Anna en Willem zouden door de straten van Buren rijden, op weg naar de kerk waar de aartsbisschop van Keulen – Keulen! – hun huwelijk zou inzegenen. De hele stad zou uitlopen om het paar te bewonderen, en de straten waren versierd met bloemen en vaandels, en er zouden trompetten klinken en iedereen zou er op hun mooist uitzien, en...

‘Hé, dromer!’ zei vader naast haar. Hij schudde even aan haar schouder. ‘Goed gedaan. Kijk die vlaggetjes eens vrolijk wapperen! Onze mooie molen. Helemaal klaar om het bruidspaar te verwelkomen. Hoelang is het nu geleden?’

Kaatje zuchtte. ‘Drie jaar.’

Anna was wel vaker weg van het kasteel, met haar moeder op reis om belangrijke mensen te ontmoeten. Dat was na die laatste zomerdag aan het water niet anders geweest. Maar in de winter van dat jaar was Anna’s vader gestorven, ver weg in Brussel, en sindsdien was Anna nog maar nauwelijks in Buren geweest. Alleen met de begrafenis had Kaatje Anna nog gezien, van heel ver weg, helemaal in zwart fluweel en huilend. Anna had niet op- of omgekeken, en al

snel daarna was ze weer weg uit Buren. Net als toen waren er ook nu veel gasten op het kasteel. De aartsbisschop van Keulen had misschien wel honderd mensen in zijn gevolg, en van overal waren adellijke heren en dames naar Buren gekomen om Anna en Willem geluk te wensen en feest te vieren. Kaatje wist dat Anna er ook al was. Twee dagen geleden was de huwelijks-overeenkomst getekend, en gisteren hadden Anna en Willem voor het eerst samen in één bed geslapen, zoals het hoorde. Kaatje had gemakkelijk het kasteel in kunnen glippen, want voor alle gasten was veel brood en dus ook veel meel nodig. Haar vader had af en aan gereden met zijn kar. Maar er waren heel veel mensen geweest, en waar Anna was, had Kaatje niet kunnen achterhalen. Ze was vast heel druk geweest met haar Willem, of het passen van haar bruidsjurk, stelde Kaatje zich zo voor. Maar vandaag zou ze Anna zien. En Anna haar ook. Want ze had een plan.

Er was niet zo veel tijd meer. Over een uur zou het bruidspaar beginnen aan hun tocht vanuit het kasteel naar de kerk midden in de stad.

Kaatje wist niet hoelang het zou duren voor ze had wat ze wilde, dus ze kon zich beter maar alvast omkleden. In haar slaapkamer, boven in huis, stroopte ze haar werkkleren af en wurmde ze zich in haar mooiste goed. Vergeleken met de jurk van Anna zou ze er nog steeds uitzien als een bedelaar, maar dat waren ze allebei wel gewend. Ze kamde haar haren in een nette scheiding en speldde haar witste kapje op. Met twee handen veegde ze over haar zware, donkerblauwe rok en knikte. Ze zag er op haar best uit. Dat was misschien niet heel handig voor wat ze ging doen, maar er zat niets anders op.

Kaatje snelde naar beneden en rende door de huiskamer naar buiten, langs de schuur waar ze haar belangrijkste hulpmiddel al had zien staan.

‘Zeg!’ riep vader haar na. ‘Waar ga jij met die hark naartoe?’

‘Een huwelijkscadeau!’ riep ze over haar schouder, en toen was hij uit het zicht verdwenen. De molen en Kaatjes huis stonden gelukkig aan de rand van de stad, dus ze hoefde niet door de drukke menigte die al op de been was om een glimp van het bruidspaar op te vangen. Ze rende langs de stadsmuur helemaal naar de

andere kant van Buren, voorbij de brug waarover Anna en Willem straks de stad in zouden gaan, naar de brug aan het andere eind van de stad. Die was een stuk minder statig en een beetje gammel, maar dat was niet erg. Want hij bracht Kaatje precies waar ze wilde zijn, zonder dat ze iemand in de weg zou lopen. Niemand zou op haar letten.

Ze rende de poort door, stak het water over en volgde het pad over de natte gronden naar het kasteel. Ze zou niet binnen de gracht kunnen komen, op de plek waar ze altijd met Anna had gezeten, maar de overkant was ook goed. Het zou haar nooit lukken om de ophaalbrug over te komen, en als alles langer duurde dan ze dacht, zat ze vast achter de stoet. En dan was alles verpest.

Even volgde Kaatje het pad dat vlak langs de kasteelgracht naar de hoofdboort liep, maar al gauw stapte ze het gras op naar de waterkant. Waren ze er? En belangrijker nog, lagen ze in de buurt? Ze hield haar vrije hand boven haar ogen en speurde het water af. Ja! Daar! Glanzende, gele bloemen staken hun kopjes boven het water uit. Watergentianen. Ze zou ze voor Anna

plukken, een hele bos. Het was dan misschien niet genoeg voor een jurk, maar Kaatje zou ze Anna geven voordat ze de kerk in ging, en dan zou ze terugdenken aan die laatste dag met Kaatje, en glimlachen om die zomerdroom van een gele bruidsjurk, gemaakt van haar lievelingsbloem. Hún lievelingsbloem.

De eerste gentianen harkte ze gemakkelijk bij elkaar. Zodra ze dichtbij genoeg waren, plukte ze de bloemen af en liet ze de kale stengels en bladeren weer naar hun oude plek teruggrijven. Morgen zouden er gewoon weer nieuwe bloemen zijn. Dat ging altijd snel.

Maar al gauw had ze alle gentianen dichtbij opgeharkt, en kon ze er eigenlijk niet meer bij. Ze keek omlaag naar haar geelglanzende oogst. Het waren er niet genoeg. Niet genoeg voor een gravin op haar huwelijksdag. Ze kon nog wel wat verder komen, als ze ging liggen... Maar haar kleren dan?

Ze twijfelde, hurkte, probeerde te gaan liggen maar kwam toch wankelend weer op haar hurken, en net op dat moment klonk er een hard, helder geluid. De trompetten! Anna en Willem vertrokken uit het kasteel! Straks was ze te laat!

Kaatje schoot omhoog, maar te wild en te snel. Haar linkervoet gleed uit over het gladde gras. Ze zwaaide woest met haar armen alsof het de wieken van de molen waren, maar ze kon niets doen. Met een dikke plons viel ze voorover het water in. Ze maaide met haar benen en armen en kwam proestend boven.

‘Nee, nee, nee!’ riep ze terwijl ze naar de kant toe waadde en druipend en klotsend de oever op probeerde te klimmen. Waarom was haar rok zo zwaar? Haar voeten gleden weg, en ze viel weer voorover, met haar handen in de modder, die in haar ogen spetterde.

‘Au!’

Met één hand wrijvend in haar ogen en de andere klauwend in het gras, kwam Kaatje eindelijk het water uit. Hijgend maakte ze haar ogen schoon en keek om zich heen. In de verte zag ze het eind van de bruiloftsstoet al op de brug. Ze moest nu vertrekken, nu gaan rennen om Anna

nog te zien voordat ze de kerk in stapte. Kaatje keek opzij. Waar waren de gentianen? Maar toen keek ze naar haar voeten, en zag dat ze er bovenop stond. Boze tranen sprongen in haar ogen. Hoe kon haar plan zo misgaan? Ze stapte opzij en knielde bij de gekneusde gentianen. Er was er nog één, één bloem met een stevige stengel en glanzend gele blaadjes. Kaatje pakte hem tussen haar duim en wijsvinger en hield hem omhoog. Het was geen jurk. Bij lange na niet. Anna zou het niet snappen. Ze zou Kaatje wegduwen, of uitlachen. Maar ze moest het proberen. Als ze dat niet deed, zou ze er voor de rest van haar leven spijt van hebben.

Ze stak de gentiaan achter haar oor, veilig onder haar kapje, tilde haar natte, zware rokken op en begon te rennen. Terug naar het pad, weg van het kasteel, linksaf weer over de gammele brug door de poort. Geen tijd om dezelfde weg terug te gaan. Ze moest meteen naar de kerk! Twee straten verder sloeg Kaatje links af, maar ver kwam ze niet. Zo veel mensen, iedereen, de hele stad was uitgelopen om Anna en Willem te bewonderen en toe te juichen.

‘Het spijt me, het spijt me, ik moet erlangs,

excuses,' mompelde Kaatje terwijl ze zich tussen haar stadsgenoten door wurmde. In het begin ging dat nog wel, want van zo ver weg kon toch niemand echt iets zien, en veel mensen draaiden zich weer om om ergens anders een beter plekje te vinden. Maar hoe dichterbij ze kwam, hoe dichterbij de mensen op elkaar stonden, en hoe bozer ze naar haar keken. Boven de hoofden van de mensen kon ze de kerktoren al zien uitsteken, net zo mooi versierd als de molen, met vaandels, vlaggen en bloemenslingers. Op de klinkers aan de andere kant van het plein klonk het geklop van paardenhoeven, die onrustig tot stilstand kwamen. Daar waren ze! Ze moest opschieten!

Met haar schouders en ellebogen duwde ze zich tussen de mensen door. Af en toe kreeg ze een lelijke elleboog terug, maar ze verbeet de pijn en worstelde verder. Ze zag ze nu, Anna en Willem, als ze helemaal naar links keek tussen de mensen door, terwijl ze van hun prachtige witte paarden werden geholpen om de kerk binnen te gaan. Ze waren vlakbij, zó vlakbij! Nog maar één rij mensen waar ze tussendoor moest, en dan zou ze vooraan staan, zou ze naar Anna zwaaien en zou die haar zien.

'Hé!' riep een man naast haar. 'Iedereen wil het zien, brutale meid! Terug naar je plek jij!'

Hij duwde haar ruw opzij, waardoor ze hard tegen een vrouw opbotste.

'Pas op!' riep ze, en voor Kaatje het wist, was iedereen aan het duwen en trekken en vloegen er boze woorden over en weer. Ze probeerde naar voren te komen, maar niemand liet haar erlangs. En daar was ze. Anna liep langs, aan Kaatjes kant, met Willem aan haar arm. Haar haren waren kunstig opgestoken, met zilverdraad, veren en parels, en onder haar kin prijkte een brede, witte, gerimpelde kraag. Meer kon Kaatje niet zien.

'Anna!' riep ze zo hard als ze kon. 'Anna, ik ben het! Kaatje!'

Heel even leek er niets te gebeuren, maar toen draaide Anna haar hoofd.

'Anna!' riep Kaatje. 'Anna!'

Anna zei iets tegen Willem en ze bleven staan. Dit was Kaatjes kans. Ze duwde zich naar voren, en wonder boven wonder lieten de mensen haar er nu wel langs. Misschien waren ze zo verbaasd dat de gravin was blijven staan, dat ze hun boosheid even waren vergeten. Voor ze het wist,

stond Kaatje oog in oog met haar oude vriendin.

Het was alsof ze in het gezicht van een vreemde keek. Misschien kwam het door haar strak naar achteren getrokken haren, door de strenge kraag, door het glanzende brokaat van haar jurk of door haar dikke pofmouwen, waardoor ze twee keer breder leek dan ze was. Kaatjes hart bonsde tegen haar ribben, maar nu moest ze doorzetten. Ze reikte achter haar oor en pakte de watergentiaan tussen haar vingers. Met trillende hand stak ze hem naar voren, naar Anna. Die keek met onbewogen gezicht van Kaatje naar de bloem en weer terug. Ineens besepte Kaatje hoe ze eruit moest zien. Druipend van het water, met modder op haar gezicht en handen. Waarschijnlijk herkende Anna haar niet eens! Ze wilde de gentiaan al laten vallen, ze wilde haar handen voor haar gezicht slaan, zich omdraaien en wegrennen alsof dit alles nooit gebeurd was, vergeten hoe dom ze was geweest, hoe naïef! Maar toen voelde ze een warme hand om haar koude vingers. Ze keek op, en daar was de Anna

die ze kende. Ze glimlachte, en haar ogen zeiden alles wat Kaatje had willen horen.

Ik ken jou, Kaatje. Jij bent mijn vriendin. Ik ben je niet vergeten.

Ze kon niets anders doen dan teruglachen. Voorzichtig pakte Anna de watergentiaan van Kaatje aan, alsof dit het kostbaarste geschenk was dat ze ooit had gekregen. Ze aaide over de blaadjes en rook er even aan, met haar ogen dicht. Toen glimlachte ze nog een keer naar Kaatje, en stak hem tussen de veren in haar haar. Willem zei iets, Anna knikte, en haar gezicht veranderde weer in dat van een gravin, strak en stijf. Ze draaide weg van Kaatje en liep verder naar de kerk, langzaam en statig, alsof er niets gebeurd was. Maar Kaatje wist wel beter. Ook al waren hun levens veranderd, de Anna die ze kende, bestond nog. En Kaatje bestond ook nog voor haar. Er lag dan misschien een wereld van fluweel en gouddraad tussen hen in, maar ze hadden altijd nog de watergentianen.

